

Pas a desnivell

Dies i dates solemnes

Vivim un moment de rescat de figures, i això està molt bé. Quan el patrimoni no és d'aquells que donen per a tot, sospesar l'herència i administrar-la cautament constitueix una mesura indispensable per salvar la finca.

Per lliure, pel meu compte i risc, jo també vaig repassant els llegats amb aquella avidesa —una mica culpable— dels parents que van a casa del notari per veure què els ha tocat. Faig relectures i tinc cobriments de cor, el vell que sóc ara topa a vegades amb el jove que havia estat abans. Ens barallem, sempre amb ganes d'arreglar-ho, però les diferències hi són i no és possible d'evitar els xocs generacionals. Les dates del naixement i de la mort d'un personatge serveixen per trucar a la porta dels records, amb el calendari a la vista i l'atenció posada en els aniversaris. Permeten lluïment als comentaristes, que s'acrediten d'avisats i puntuals dedicant unes quantes ratlles a les efemèrides, tan bon punt es produeixen.

Desprevingut, sense pensar ni remota-ment que el meu repàs coincidia amb una pàgina d'almanac, m'he trobant rellegint en Josep Maria de Sagarra just a l'hora del vintè aniversari de la seva mort. I vet aquí que el vell ha tornat a tenir una agafada amb el jove. No sé perquè (en aquestes altures no ho entenc) els joves de la meva generació vam acordar que en Sagarra no valia prou la pena. Ho atribueixo a una iconoclàstia biològica, obligada, una qüestió de precepte que ens empeny a tirar parets a terra sense considerar que, si molt convé, el sostre ens caurà al damunt. Amb tanta falta com ens fa viure sota cobert! El cas és que ara, en rellegir-lo, en Josep Maria de Sagarra m'ha agradat molt. No parlo del Sagarra poeta ni del Sagarra dramaturg, perquè no el puc abastar tot alhora. Voldria referir-me tan sols a un aspecte del Sagarra prosista, a l'escriptor compromès en una col·laboració periòdica regular. «L'aperitiu» és un model del gènere, que conserva tota la frescor, tota la gràcia, i una desimboltura d'estil que no cau mai en la descurança. Durant molts anys s'ha donat per cert que en Pla era el mestre indiscutible en l'art del comentari incisiu sobre persones, paisatges i costums. No puc evitar la impressió que, en aquest sentit, el millor Pla fou un deixeble del Sagarra «normal», si no d'una manera conscient i volguda, si en

Josep Maria de Sagarra amb Amadeu Vives.

les conseqüències. Això escandalitzarà els admiradors incondicionals d'En Pla —i potser tindran raó—, però és l'efecte que em fa a mi. Si a la meua edat no puc dir el que em sembla, ja no hi seré a temps. I el pitjor és que hi trobo unes diferències que encara faran més gros l'escàndol: per a en Pla, Catalunya era poca cosa més que un paisatge i uns costums que s'anaven degradant i, en canvi, en Sagarra es lliurava sovint a un sentiment de pàtria amb una vibració que s'encomana al lector. Quant als homes, en Pla els analitza gairebé sempre amb una espurna de menyspreu, tot i que prodigui a tort i a dret el tractament de «senyor», a vegades per a accentuar la seva mordacitat. Hi ha en ell un escepticisme constant —cal reconèixer que tenia els seus motius—, però incorre en un distanciament que arriba a produir ofec. En Sagarra no era pas tou, tenia les tries fetes i quan dardejava algú, la víctima se la carregava de veres. Però quan algú altre mereixia la seva estima no la regatejava i aleshores era capaç d'una gran comprensió humana, fins i tot d'una tendresa que no tenia res a veure amb la sensibleria.

Tots dos, en Sagarra i en Pla, ens són necessaris i tots dos estan sotmesos a uns judicis de comportament que és possible que variïn amb el pas del temps, perquè penso que allò del dret a

tirar la primera pedra continuarà vigent pels segles dels segles. Tanmateix l'obra queda intacta i no em sembla indiscret ni barroer que cada u hi digui la seva. Al capdavant, també l'obra haurà de passar pel sedàs dels anys i jutjar-la ara, tan de prop, comporta uns perills que assumeixo amb l'ànima pendent d'un fil.

Tornant al rescat de personatges, s'ha escaigut de repescar-ne un, l'Eugeni d'Ors, amb motiu del centenari de la seva naixença. Aquest sí que, als meus ulls, no duia pressa. La seva trajectòria ciutadana em desplaça, no puc fer-hi més, i l'ampuflósitat i la pedanteria de la seva obra m'irrita. Admeto que potser és culpa meua, però em resigno a pagar-la quan em toqui. De fet, hi ha valoracions que em semblen més urgents, encara que no les hàgim de fer coincidir necessàriament amb cap estació determinada. Entre molts dels noms que s'esperen, se m'acut ara el de Feliu Elias. En relació amb la seva biografia, no fa en aquests moments anys de res, ni respecte a natalicis ni a sepelis, però fa anys que li devem justícia. I molts més noms, que farien inacabables aquestes ratlles i que no cal que ens entestem a lligar-los amb el fil de les celebracions a data fixa. Més que no pas cosa d'ells (que ja no poden fer-hi res), és cosa nostra. ● PERE CALDERS